

A composite image featuring a knight in full armor riding a white horse, which is rearing up on a dark, rocky outcrop. The background is a deep blue space filled with stars and a bright comet streaking across the upper right. The knight's armor is detailed with various textures and colors, including blue and gold. The horse's tail is flowing, and its front legs are raised in a rearing posture.

LIROJE MENDJEN

KUPTIMET THEMELORE

PËR LUFTËN KUNDËR DEZINFORMACIONIT,
PROPAGANDËS DHE KËRCËNIMEVE HIBRIDE

Liroje mendjen!

Kjo broshurë synon të ndihmojë qytetarët të njohin dezinformatat dhe narrativat propagandiste. Njëkohësisht, kjo është një thirrje për të gjithë të interesuarit që t'i bashkohen luftës kundër dezinformatave dhe ndikimeve malinje.

LIROJE MENDJEN është projekt i CIVIL-it për të luftuar dezinformimin, propagandën dhe kërcënimet hibride përmes monitorimit, analizave, aktiviteteve mediatike dhe komunikimit të drejtpërdrejtë me qytetarët.

CIVIL—i është një nga organizatat më të njohura në rajon që merret me monitorimin dhe analizën e dezinformatave, kërcënimeve hibride dhe formave tjera të ndikimeve keqdashëse.



SKANO
PËR MË TEPËR INFORMATA



Ky projekt është i mbështetur me grant nga Ambasada e SHBA. Mendimet, zbulimet dhe konkluzionet ose rekomandimet e paraqitura këtu janë të implementuesve/autorëve dhe nuk i reflektojnë domosdoshmërisht ato të Qeverisë së SHBA.

Dezinformatata



Dezinformimi është shpërndarje e qëllimshme e informacionit të rremë ose të gabueshëm, për të mashtruar ose manipuluar, nëpërmjet taktikave strategjike dhe mediatike për të arritur qëllime politike, ushtarake ose komercijale.

Dezinformatat janë rrezik global, për arsye të aftësisë për përhapje të shpejtë të narativave të rreme në përmasa të mëdha.

Dezinformimi është veçanërisht i rrezikshëm sepse ka potencial të shkaktojë ndarje dhe tensione, madje edhe trazira dhe dhunë në fusha të tilla si marrëdhëniet ndëretnike dhe ndër-fetare, integrimi euro-atlantik, migracioni, vaksinimi dhe politikat sociale.

Dezinformatat janë kërcënim i madh për demokracinë, pasi mund të ushtrojnë ndikim vendimtar mbi opinionin publik, rezultatet zgjedhore dhe harmoninë sociale.

Lufta

KUNDËR DEZINFORMIMIT [1]



Lufta kundër dezinformimit përfshin qeveritë, shërbimet e sigurisë, kompanitë e teknologjisë dhe shoqërinë civile.

Duke pasur parasysh natyrën globale të dezinformimit, bashkëpunimi ndërkombëtar ndërmjet qeverive dhe organizatave është veçanërisht i rëndësishëm.

Legjislacioni luan një rol kyç në luftën kundër dezinformimit, për të mbajtur përgjegjësinë krijuesit dhe shpërndarësit e dezinformatave.

Institucionet dhe shoqëria civile po fokusohen në edukimin mediatik dhe edukimin digjital për të ndihmuar njerëzit të dallojnë të vërtetën nga gënjeshttrat. Kjo arrihet me kontroll të vazhdueshëm të fakteve dhe duke debutuar dhe zbuluar dezinformimin dhe krijuesit dhe shpërndarësit e tij.

Lufta

KUNDËR DEZINFORMIMIT [2]

Në luftën kundër dezinformimit është e domosdoshme qasja strategjike. Strategjitë duhet të jenë gjithëpërfshirëse, lehtësisht të adaptueshme dhe të njohin natyrën superdinamike të industrisë së dezinformimit.

Për të luftuar këtë të keqe nevojitet zhvillim i vazhdueshëm i taktikave të reja dhe teknologjive të avancuara.

Qeveritë dhe shoqëria civile kryejnë fushata edukimi dhe ndërgjegjësimi publik që theksojnë rreziqet e informacionit. Ata inkurajojnë krijimin, shpërndarjen dhe përdorimin e përgjegjshëm të informacionit.

Komunikimi transparent ndërmjet qeverive, medias dhe publikut është pjesë e luftës kundër dezinformimit, i cili ndërton besim dhe elasticitet ndaj narrativave mashtruese.



Dezinformatë

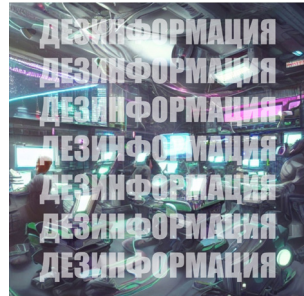
PREJARDHJA E FJALËS

Termi “dezinformim” i ka rrënjët në fjalën ruse “dezinformacia” (dezinformim), e cila u përdor nga ushtria dhe shërbimet e inteligjencës të Bashkimit Sovjetik gjatë Luftës së Ftohtë.

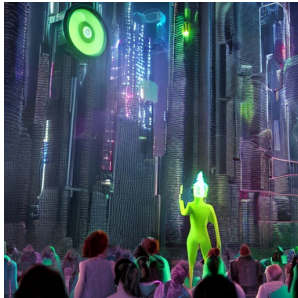
Në atë kohë, dezinformimi nënkuptonte shpërndarjen sistematike të informacionit të rremë, me synimin kërcënimin e interesave të Perëndimit.

Bashkimi Sovjetik përdori një sërë taktikash mashtruese, duke përfshirë përhapjen e narrativave të rreme, krijimin e dokumenteve të rreme dhe kryerjen e operacioneve të ndikimit, si pjesë e përpjekjeve të tyre strategjike gjatë këtij konflikti gjeopolitik.

Termi ka evoluar që atëherë dhe tani përdoret zakonisht për të përshkruar gënjeshttrat që përhapen qëllimisht, për qëllime të ndryshme në kontekste të ndryshme.



Teoritë konspirative



Teori konspirative është besimi se një grup i vogël njerëzish të fuqishëm kryejnë operacione të fshehta për përfitimin e tyre, në kurriz të shoqërisë. Shembuj:

Rendi i Ri Botëror: Teori konspirative rreth një elite sekrete (Illuminati) që sundon botën përmes një qeverie botërore autoritare.

Romeo Xhihad: Teori konspirative islamofobe që burrat muslimanë, përmes martesës, i konvertojnë gratë hindu në Islam, në mënyrë që të pushtojnë Indinë përmes rritjes së popullsisë myslimane.

Komploti 5G: Besimi joshkencor se teknologjia 5G po ndikon në shëndetin e njeriut dhe po shkakton sëmundje si COVID-19.

Reptilë: Teori konspirative që bota kontrollohet nga alienët - zvarranikët në formë njerëzore - të cilët fitojnë fuqi politike për të sunduar mbi njerëzimin.

Deepfake (deepfake)

Deepfake është praktikë mashtruese e përdorimit të teknologjive të avancuara për manipulimin audiovizual dhe falsifikimin e përmbajtjes, shpesh duke përdorur mësimin e makinerive dhe inteligjencën artificiale.

Me deepfake në mënyrë të rreme portretizohen individët sikur thonë ose bëjnë diçka që nuk e kanë bërë kurrë.

Shembulli i videos deepfake, sipas së cilës presidenti ukrainas Zelenski - gjoja - u bën thirrje ukrainasve të dorëzohen, është ilustrues. Videoja ishte e rreme, por ajo bëri xhiron nëpër botë dhe ishte pjesë e luftës propagandiste të Rusisë kundër Ukrainës dhe aleatëve të saj.

Teknologjia Deepfake po shkakton shqetësim në mbarë botën, veçanërisht për shkak të potencialit të saj për keqpërdorim në përhapjen e dezinformatave dhe propagandës.



Internet TROLL



Troll është një fjalë angleze dhe do të thotë xhuxh i shëmtuar ose gjigant. Vjen nga fjala e vjetër norvegjeze *trǫll* që do të thotë gjigant ose demon.

Në zhargon, trolli në internet i referohet një personi që përhap përmbajtje nxitëse, fyese dhe false.

Qëllimet e trollëve janë të ndikojnë në perceptimin e njerëzve dhe të shkaktojnë konfuzion, urrejtje ose frikë duke përhapur dezinformata, gjuhë të urrejtjes dhe thirrje për dhunë.

Trollët nuk janë gjithmonë pjesë e një strukture të organizuar, por efektet e veprimeve të tyre përdoren nga struktura të organizuara propagandistike. Por ato shpesh organizohen edhe në “fabrika troll” ose “ushtri të trollëve” të lidhura me parti politike apo qendra propagandistike.

Ekspertët këshillojnë: “Mos i ushqeni trollët!” Injoro!”

Ushtri trollësh

Ushtri e trollëve ose “fabrika e trollëve” është një grup i organizuar dhe shpesh i institucionalizuar i trollëve të internetit që veprojnë kolektivisht dhe sistematikisht me qëllime specifike politike.

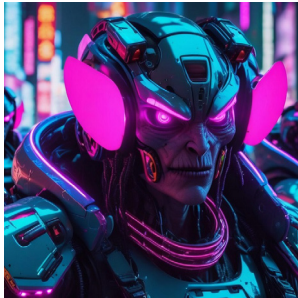
Qëllimi është përforcimi i pikëpamjeve të caktuara, diskreditimi i kundërshtarëve dhe manipulimi i diskursit publik duke vërshuar hapësirën online me përmbajtje të synuar saktësisht.

Ushtritë e trollëve krijojnë dhe përhapin narrativa të rreme përmes rrejteve sociale dhe mediave, për të formuar opinionin publik, duke përdorur algoritme për të përhapur mesazhe në masë dhe për të synuar demografinë specifike.

Ushtritë e trollëve shpesh përdoren për të ndikuar në zgjedhje, për të diktuar ndjenjat publike ose për të krijuar përçarje në shoqëri.



Gjuha e urrejtjes



Gjuha e urrejtjes është çdo formë komunikimi që shpreh urrejtje ose nxit dhunë ndaj një individi ose grupi bazuar në karakteristika të tilla si përkatësia etnike, raca, feja, gjinia dhe orientimi seksual.

Shprehjet verbale, të shkruara ose simbolike që synojnë të poshtërojnë, çnjerëzojnë ose marginalizojnë një komunitet të caktuar, është gjuhë e urrejtjes.

Gjuha e urrejtjes në media dhe në rrjetet sociale inkurajon diskriminimin dhe ndarjen sociale, dhe kontribuon në tensione dhe dhunë, si dhe veprime nga urrejtja në botën reale.

Lufta kundër gjuhës së urrejtjes nënkupton masa ligjore, edukim dhe fushata për forcimin e ndërgjegjësimit publik për multikulturalizmin, tolerancën, mirëkuptimin dhe respektin për diversitetin.

Propaganda

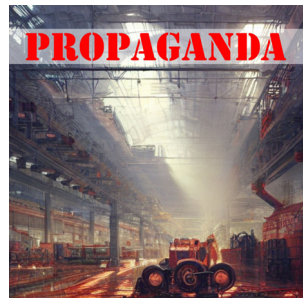
Propaganda është formë komunikimi që përdor informacione të vërteta ose të rreme për të ndikuar dhe manipuluar opinionet, emocionet dhe sjelljen e njerëzve.

Qëllimi i propagandës është të formojë perceptimin publik dhe sjelljen e njerëzve në favor të një ideologjie, kauze ose agjende politike të caktuar.

Propaganda shpesh mbështetet në emocione si frika ose urrejtja, patriotizmi ose empatia, për të shkaktuar reagim të fortë.

Propaganda tenton të thjeshtojë çështje komplekse dhe përdor stereotipe për të përcjellë mesazhe që nxisin reagimin e dëshiruar tek njerëzit.

Informacionet që përcillen në propagandë, janë selektive, që të arrihet mbështetja e plotë e një qëllimi, ideologjie ose kauze.



Propaganda e luftës



Propaganda e luftës është një armë e frikshme kundër armikut dhe një mjet i domosdoshëm për të nxitur përpjekjet e luftës kombëtare, me thirrje për të bërë sakrificat e nevojshme dhe për të kontribuar me forcë fizike, mendje dhe para për zhvillimin e suksesshëm të luftës.

Në vendet demokratike, me qeveri të zgjedhura dhe të përgjegjshme para qytetarëve, e gjithë popullata - me dhe pa uniforma - duhet të informohet për ecurinë e luftës.

Rrjedha e lirë e informatave shërben për të forcuar kombin, për të pranuar me guxim humbjet dhe për sakrifikim, të bashkëpunohet në çdo mënyrë të mundshme në synimin kombëtar për fitore.

Propaganda ushtarake synon edhe demoralizimin dhe dekurajimin e armikut, për të thyer moralin dhe vullnetin e tij për të luftuar.

Lufta hibride

Nuk ka asnjë përkufizim universal për luftën hibride. Kjo është një teori e strategjisë ushtarake që përdor luftën politike dhe kombinon luftën konvencionale dhe jokonvencionale.

Lufta hibride përfshin sulme kibernetike dhe forma të ndryshme ndikimi, dezinformim dhe propagandë, spiunazh dhe veprime subversive.

Lufta hibride përfshin gjithashtu kombinime metodash dhe taktikash që zbatohen përmes diplomacisë, politikës dhe ekonomisë.

Lufta hibride përfshin gjithashtu financimin e grupeve ekstremiste ose terroriste.

Veprimet subversive dhe terroriste, dhuna pa dallim dhe aktivitetet kriminale synojnë të sjellin psikozë dhe kaos në një shtet nën sulm hibrid.



10 rregulla

SI TË MBROHENI NGA DEZINFORMATAT

Këto rregulla mund t'ju duket se marrin shumë kohë. Por pikërisht keqinformimi (dezinformatat) mund t'ju çojë në rrugë të gabuar dhe madje edhe në situata të rrezikshme. Këto rregulla do t'ju kursejnë kohë dhe do t'ju mbrojnë.

1. Verifikoni informatat duke kontrolluar më tepër burime lajmesh me reputacion të mirëfilltë.
2. Hulumtoni besueshmërinë dhe fushën e burimit. Shmangni domenet e panjohura.
3. Vlerësoni besueshmërinë e autorëve me kërkim të autobiografisë së tyre. Keni kujdes nga përmbajtje politike të polarizuara.
4. Kontrolloni vërtetësinë e fotografive në internet.
5. Mos lexoni vetëm tituj. Lexoni tekstin. Kërkoni citate përkatëse, statistikë dhe deklaratat zyrtare.
6. Mbani mënyrën kritike të mendimit. Mos lejoni të ndikoheni

nga paragjykimet apo emocionet personale.

7. Kontrolloni nëse informatat janë pjesë e rubrikave të humorit dhe satirës në ueb faqen.
8. Kujdes nga përmbajtjet dhe reklamat e sponsorizuara, që mund të shfrytëzojnë reagimet emocionale.
9. Përdorni faqe për verifikimin e fakteve që në mënyrë të pavarur ta verifikoni vërtetësinë e informatave.
10. Verifikoni autenticitetin e fotografive me kontrollimin e hijeve, këndeve të dhëmbëzuara duke përdorur mjete siç është Google Reverse Image Search.

Me përjashtim të logos së projektit, të gjitha ilustrimet janë krijuar me ndihmë të inteligjencës artificiale.



Ekipi monitorues i CIVIL-it vazhdimisht i përcjell mediat dhe rrjetet sociale, identifikon, analizon dhe zbulon dezinformatat, propagandën, gjuhën e urrejtjes dhe kërcënimet hibride. CIVIL-i u bën thirrje të gjithë qytetarëve t'i bashkohen luftës kundër dezinformatave dhe të raportojnë:

civil@civil.org.mk, me shënim **APLIKACION QYTETAR** ose përmes mesazhit në **www.facebook.com/civil.mk**.

Kjo broshurë është publikuar në formë të shtypur dhe elektronike në platformën mediatike të CIVIL-it. Skanoni për qasje në versionin elektronik:



BËHU PJESE E AKSIONIT!

Ky projekt është i mbështetur me grant nga Ambasada e SHBA. Mendimet, zbulimet dhe konkluzionet ose rekomandimet e paraqitura këtu janë të implementuesve/autorëve dhe nuk i reflektojnë domosdoshmërisht ato të Qeverisë së SHBA.